

MOBIL ILOVALAR VA ULARNING ZAMONAVIY HAYOTDAGI O'RNI

Yunusjonova Halimaxon Zohidjon qizi

Farg'ona davlat universiteti

Chet tillari fakulteti 1-kurs talabasi

Ilmiy raxbar: Mirzaakbarov Dilshodbek Dovlatboyevich

Farg'ona davlat universiteti axborot texnologiyalari kafedrası

katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqola XXI asrda mobil ilovalar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishini, ularning jamiyatdagi ijtimoiy va iqtisodiy ta'sirini tahlil qiladi. Mobil ilovalar, ayniqsa, aloqa, moliya, ta'lim, sog'liqni saqlash va elektron tijorat sohalarida katta qulayliklar yaratmoqda. 1997-yilda boshlangan mobil ilovalar bozori bugungi kunda global miqyosda kengayib, yangi ish o'rinlari yaratmoqda. O'zbekiston sharoitida esa, IT-Parklar va StartUp loyihalari orqali mobil ilovalar sanoati jadal rivojlanmoqda. Maqola, shuningdek, bu sohaning kelajakdagi istiqbollari va iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Mobil ilovalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ijtimoiy tarmoqlar, moliyaviy xizmatlar, raqamli transformatsiya, IT-Parklar, StartUp loyihalari, axborot xavfsizligi, raqamli to'lovlar.

Аннотация: В статье анализируется развитие мобильных приложений и информационно-коммуникационных технологий в XXI веке, их социальное и экономическое влияние на общество. Мобильные приложения становятся все более доступными, особенно в сфере связи, финансов, образования, здравоохранения и электронной коммерции. Рынок мобильных приложений, запущенный в 1997 году, сегодня расширяется во всем мире, создавая новые рабочие места. А в Узбекистане благодаря IT-паркам и стартап-проектам стремительно развивается индустрия мобильных приложений. В статье также рассматриваются будущие перспективы отрасли и ее влияние на экономическое развитие.

Ключевые слова: мобильные приложения, информационные и коммуникационные технологии, социальные сети, финансовые услуги, цифровая трансформация, IT-парки, стартап-проекты, информационная безопасность, цифровые платежи.

Annotation: The article analyzes the development of mobile applications and information and communication technologies in the 21st century, their social and economic impact in society. Mobile applications provide great facilities, especially in the areas of communications, finance, education, health and e-commerce. The mobile app market, which began in 1997, Today is expanding globally, creating new jobs. In

the conditions of Uzbekistan, the mobile application industry is rapidly developing through it Parks and StartUp projects. The article also shows the future prospects of this industry and its impact on economic development.

Keywords: mobile applications, ICT, social networks, financial services, digital transformation, IT parks, StartUp projects, information security, digital payments.

Kirish

XXI asr – bu axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) jadal sur'atlar bilan rivojlanayotgan, raqamli transformatsiya hayotimizning har bir jabhasiga chuqur kirib borayotgan davrdir. Bugungi kunda deyarli har bir inson qo'lida mobil qurilma mavjud bo'lib, bu qurilmalarning imkoniyatlari kundan kunga ortib bormoqda. Dastlab oddiy aloqa uchun mo'ljallangan mobil telefonlar, endilikda nafaqat telefonlashish, balki internetdan foydalanish, elektron tijorat, raqamli to'lovlar, masofaviy ta'lim, sog'liqni saqlash va boshqa ko'plab xizmatlardan foydalanish uchun ham muhim vositaga aylangan.

So'nggi yillarda ayniqsa mobil ilovalarning soni va sifati keskin o'sdi. Ilovalar orqali kundalik turmushimizni soddalashtirish, vaqt tejalishi, xizmatlarga tezkor kirish va raqamli ma'lumotlar almashinuvi osonlashdi. Mobil ilovalar nafaqat yirik kompaniyalar tomonidan, balki yosh startaplar, individual dasturchilar va davlat dasturlari doirasida ham ishlab chiqilmoqda. Bu esa raqamli infratuzilmaning kengayishiga va yangi iqtisodiy imkoniyatlarning paydo bo'lishiga zamin yaratmoqda.

Mobil ilovalarning tarixi va rivojlanish bosqichlari

Mobil ilovalar tarixi XX asrning oxirlariga borib taqaladi. 1997-yilda Nokia kompaniyasi o'zining mashhur "Snake" o'yinini taqdim etib, mobil ilovalar tarixida yangi sahifani ochdi. Bu o'yindan keyin mobil telefonlar uchun turli xil mini-ilovalar (soat, kalkulyator, kalendar) ishlab chiqildi. Biroq, haqiqiy yuksalish 2007–2008-yillarda yuz berdi. 2007-yilda Apple iPhone'ni taqdim etdi va oradan bir yil o'tib – 2008-yilda "App Store" ishga tushirildi. Shu bilan birga, Google ham Android tizimi uchun "Google Play" platformasini yaratdi.

Bu ikki platforma mobil ilovalar uchun global ekotizimni shakllantirdi. Dasturchilar uchun ochiq imkoniyatlar yaratildi va mobil ilovalar bozori portladi. Hozirgi kunga kelib, dunyoda 5,6 milliondan ortiq mobil ilova mavjud. 2024-yil holatiga ko'ra, ularning 2,2 millioni App Store'da, 3,4 millioni esa Google Play'da faoliyat yuritmoqda. Har kuni minglab yangi ilovalar ro'yxatga olinmoqda, bu esa raqamli texnologiyalar evolyutsiyasining to'xtovsiz davom etayotganidan dalolat beradi.

Mobil ilovalar turlari

Mobil ilovalar turli yo'nalishlarda ishlab chiqiladi va ularning har biri inson hayotining muayyan bir sohasini soddalashtiradi. Quyida asosiy turlari haqida batafsil ma'lumot keltirilgan:

1. Ijtimoiy tarmoq ilovalari:

- Facebook, Instagram, Telegram, TikTok, Twitter, LinkedIn kabi ilovalar orqali odamlar muloqot qiladi, axborot almashadi va jamoa tuzadi.
- Livestream, stori va blog formatlaridagi kontentlar orqali foydalanuvchilar faolligi ortmoqda.

2. Moliyaviy xizmatlar ilovalari:

- Click, Payme, Apelsin, HUMO Pay kabi ilovalar orqali kommunal to'lovlar, pul o'tkazmalari, internet-do'kon to'lovlari amalga oshiriladi.
- Ilovalar nafaqat to'lovni, balki moliyaviy hisobot yuritishni ham osonlashtirdi.

3. Ta'lim va o'quv ilovalari:

- Duolingo, Coursera, Khan Academy, Udemu, Talim.uz – bu kabi ilovalar yordamida xorijiy tillar, dasturlash, matematika, tarix kabi fanlar o'rganilmoqda.
- Sertifikatli onlayn kurslar orqali diplomga ega bo'lish imkoniyati ham mavjud.

4. Sog'liqni saqlash ilovalari:

- Google Fit, MyFitnessPal, Damas, Ada Health – foydalanuvchilar yurak urishi, bosim, kaloriyalarni kuzatadi, shifokor bilan masofadan maslahatlashadi.

5. O'yin va dam olish ilovalari:

- PUBG Mobile, Free Fire, Candy Crush, Netflix, YouTube – nafaqat o'yinlar, balki video, film, seriallar tomosha qilish ham keng tarqalgan.

6. Transport va logistika ilovalari:

- MyTaxi, Yandex Go, Uber, Maxim kabi xizmatlar shaharda tezkor harakatlanish imkonini beradi.
- Yuk tashish va jo'natmalarni kuzatish tizimlari ham kengaymoqda.

7. Elektron tijorat va onlayn xarid ilovalari:

- AliExpress, Wildberries, OLX, Uzum Market, Korzinka ilovalari orqali mahsulotlarni tanlash, solishtirish va buyurtma qilish mumkin.

Mobil ilovalarning imkoniyatlari va foydalari

Mobil ilovalar inson hayotida quyidagi qulaylik va imkoniyatlarni taqdim etadi:

- *Aloqani tezkor tashkil qilish.* Videokonferensiyalar, messenjerlar orqali masofadan turib ishlash, ta'lim olish, qarindoshlar bilan muloqot qilish mumkin.
- *Moliyaviy xizmatlar.* Hisobni boshqarish, tranzaksiyalar, investitsiya nazorati, onlayn bank xizmatlaridan foydalanish.

- *Ta'lim.* Masofaviy darslar, interaktiv testlar, diplomli kurslar, o'z-o'zini rivojlantirish kurslari.
- *Sog'liqni saqlash.* Jismoniy holatni nazorat qilish, tibbiy maslahatlar olish, sog'liq bo'yicha statistik tahlillar.
- *Xarid va tijorat.* Mahsulotlarni onlayn xarid qilish, onlayn-do'konlar orqali biznes yuritish.
- *Ko'ngilochar imkoniyatlar.* Musiqa, video, o'yinlar, tik tok kontentlar – bularning barchasi vaqtni maroqli o'tkazishga yordam beradi.

Mobil ilovalarning jamiyat rivojlanishidagi roli

Mobil ilovalar zamonaviy jamiyatda quyidagi asosiy yo'nalishlarda ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda:

1. Iqtisodiy rivojlanish:

- 2023-yil yakuniga ko'ra, global mobil ilovalar bozori 546 milliard AQSh dollariga yetdi. Bu soha nafaqat texnologik, balki moliyaviy jihatdan ham kuchli darajada o'sib bormoqda.
- Raqamli to'lov tizimlari, reklama platformalari, elektron tijorat sohasi daromad manbalarini ko'paytirmoqda.

2. Ijtimoiy muammolarni hal qilish:

- Davlat xizmatlari, shikoyat va murojaat platformalari, onlayn tibbiy yordam tizimlari aholi muammolarini tezkor hal etmoqda.
- Nogironlar, keksalar va ayollar uchun maxsus ilovalar imkoniyatlarni kengaytirmoqda.

3. Yangi ish o'rinlari yaratish:

- 2024-yilga kelib, O'zbekistonda IT sohasida 45 mingdan ortiq kishi ish bilan ta'minlangan. Bu raqam yildan-yilga oshib bormoqda.
- Dasturchilar, dizaynerlar, tahlilchilar, raqamli marketologlar va boshqa mutaxassislar uchun yangi yo'nalishlar ochilmoqda.

4. Axborot xavfsizligi:

- Ilovalarning kengayishi bilan birga kiberxavfsizlik masalalari ham dolzarb bo'lib qolmoqda.
- Shifrlash, foydalanuvchi ma'lumotlarini himoya qilish, ikki bosqichli autentifikatsiya kabi texnologiyalar rivojlanmoqda.

Xulosa qilib aytganda, mobil ilovalar zamonaviy inson hayotining ajralmas qismiga aylangan. Aloqa qilish, bilim olish, sog'liqni saqlash, xarid qilish va hatto ishlash – bularning barchasi endilikda birgina mobil qurilma orqali amalga oshmoqda. Mobil ilovalar nafaqat texnologik qulaylik, balki ijtimoiy va iqtisodiy o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda.

O'zbekiston sharoitida ham IT Park, StartUp loyihalar, davlat grantlari va maxsus dasturlar orqali mobil texnologiyalar sohasi jadal rivojlanmoqda. Kelajakda

sun'iy intellekt, IoT va raqamli transformatsiya orqali bu soha yanada kengayib, mamlakat iqtisodiyotiga katta hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ахмедов У.Ш. Информационные технологии в современном мире. – Тошкент: Fan va texnologiya, 2021.
2. Karimov D.A. Mobil ilovalar va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi roli. – Toshkent: Ilm Ziya, 2020.
3. Tursunov B.B. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asoslari. – Toshkent: Innovatsiya nashriyoti, 2022.
5. Raqamli iqtisodiyotga oid maqolalar to'plami, TATU, 2022-yil.